

Sygn. akt II CZ 33/09

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Helena Ciepła (przewodniczący)
SSN Stanisław Dąbrowski (sprawozdawca)
SSN Antoni Górski

w sprawie z powództwa K. D.

przeciwko E. P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 10 lipca 2009 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 5 lutego 2009 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 5 lutego 2009 r. odrzucił skargę kasacyjną powoda K. D. od wyroku tegoż Sądu Apelacyjnego z dnia 20 sierpnia 2008 r.

Skarga kasacyjna wpłynęła w dniu 22 grudnia 2008 r. wraz z wnioskiem o zwolnienie powoda od obowiązku uiszczenia należnej opłaty od skargi. Postanowieniem z dnia 30 grudnia 2008 r. Sąd Apelacyjny oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych uznając, że powód nie wykazał, iż spełnia przesłanki wymienione w art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Zarządzeniem doręczonym pełnomocnikowi powoda w dniu 5 stycznia 2009 r. Sąd Apelacyjny wezwał do uiszczenia opłaty. W dniu 12 stycznia 2009 r. powód uiścił część opłaty w kwocie 1.000 zł, jednocześnie ponownie złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych ponad uiszczoną kwotę.

Sąd Apelacyjny uznał, że w ponowionym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powód nie wskazał żadnych nowych okoliczności, które uzasadniałyby odmienną jego ocenę niż ta jaka stanowiła podstawę orzeczenia z dnia 30 grudnia 2008 r. oraz, że uiszczenie jedynie części opłaty spowodowało, iż skarga kasacyjna nie została należycie opłacona. Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 398⁶ § 2 k.p.c. nieopłaconą skargę kasacyjną, sąd drugiej instancji na posiedzeniu niejawnym odrzuca.

Na postanowienie Sądu Apelacyjnego powód złożył zażalenie. W uzasadnieniu zażalenia wskazał między innymi, że w ponownym wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych – obok wcześniejszych – podniósł nowe, nieznane wcześniej Sądowi Apelacyjnemu okoliczności mające wpływ na jego sytuację majątkową, a mianowicie wszczęcie przeciw niemu postępowania egzekucyjnego, w ramach którego zostały zajęte jego wszelkie składniki majątkowe. Nadto, podniesiona została okoliczność zakończenia postępowania karnego w wyniku, którego został obciążony znacznymi kosztami sądowymi.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze ugruntowany jest pogląd, że zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w terminie wynikającym z zarządzenia przewodniczącego o wezwaniu do uiszczenia opłaty, przerywa jego bieg. W konsekwencji w razie nieuwzględnienia wniosku o zwolnienie strona powinna być ponownie wezwana do uiszczenia opłaty. Na tle stanu faktycznego niniejszej sprawy nasuwa się pytanie, jakie są skutki ponownego złożenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych dokonanego w terminie określonym w ponownym wezwaniu do uiszczenia opłaty.

W dawniejszym orzecznictwie dominował pogląd, że jeżeli wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych złożony przez stronę w terminie otwartym dla uiszczenia wpisu od apelacji został prawomocnie oddalony, bezskuteczny upływ terminu oznaczonego w zarządzeniu przewodniczącego wydanym ponownie powoduje odrzucenie środka zaskarżenia, choćby strona złożyła kolejny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1999 r., I CKN 1461/98, OSNC nr 11, poz. 196). Nowsze orzecznictwo Sądu Najwyższego jest korzystniejsze dla strony składającej ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Przedstawiony wyżej pogląd nie budzi zastrzeżeń odnośnie do sytuacji, w której ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów nie zawiera nowych okoliczności i podlega odrzuceniu. Jeżeli jednak ponowny wniosek powołuje nowe okoliczności, mające uzasadniać odmienną ocenę możliwości płatniczych strony ubiegającej się o zwolnienie w porównaniu z jej sytuacją stanowiącą podstawę uprzedniej odmowy, to przyjmuje się, że istnienie prawomocnego postanowienia o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych nie może przesądzać o niedopuszczalności ponownego badania sytuacji materialnej, osobistej i rodzinnej strony wnioskującej. Wszakże w czasie od uprawomocnienia się postanowienia do upływu terminu ponownie wyznaczonego do uiszczenia wpisu, strona, która w chwili dokonywania pierwszej oceny nie zasługiwała na zwolnienie od kosztów sądowych, może się znaleźć w sytuacji jednoznacznie uniemożliwiającej jej poniesienie ciężaru wpisu. Wykluczenie możliwości ponownego rozważenia przez Sąd jej nowej sytuacji oznaczałoby, że o odmowie zwolnienia od kosztów sądowych przesądzałyby okoliczności wcześniejsze, a nie te, które określają możliwości finansowe strony w czasie,

w którym realnie ma ją dotknąć ciężar opłaty sądowej. W konsekwencji należy przyjąć, że jeżeli ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów powołuje nowe okoliczności, to złożenie tego wniosku przez stronę przerywa bieg terminu do uiszczenia opłaty od środka zaskarżenia. Wymagane jest wówczas najpierw rozpoznanie wniosku. Jeżeli skutkuje ono przyznaniem zwolnienia od wpisu, to bezprzedmiotowe staje się wezwanie do uiszczenia wpisu, jeśli natomiast kończy się prawomocną odmową zwolnienia, to sąd ponownie wzywa stronę do uiszczenia wpisu w wyznaczonym terminie pod rygorem odrzucenia środka odwoławczego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2006 r., IV CZ 45/06).

W konkretnej sprawie Sąd Apelacyjny oddalił ponowny wniosek powoda o zwolnienie od kosztów oceniając, że przytoczone w nim nowe okoliczności nie są okolicznościami, które uzasadniałyby odmienną ocenę wniosku, niż ta jaka stanowiła podstawę orzeczenia z dnia 30 grudnia 2008 r. Sąd Najwyższy nie mógł rozpoznać postanowienia oddalającego ponowny wniosek powoda o zwolnienie od kosztów wobec braku w zażaleniu odpowiedniego wniosku powoda na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. Jednakże, obowiązkiem Sądu Apelacyjnego było wezwać powoda po oddaleniu jego wniosku o zwolnienie od kosztów do uiszczenia opłaty od skargi kasacyjnej. Zaniechanie tego spowodowało, że termin do uiszczenia opłaty nie upłynął i orzekanie o odrzuceniu skargi jako nieopłaconej było co najmniej przedwczesne.

Z powyższych względów na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.